

Lektsioonid: Jr 23:1–4; Jh 21:15–19

Pihikõne: Gl 6:2

Jutlus: 1Pt 5:1–4

Laulud: 242 (1–4); 426 (1–2, 3); 289 (1–3); 317 (1–4)

Vanemaid teie seas ma kutsun nüüd üles kui kaasvanem ja Kristuse kannatuste tunnistaja ning ühtlasi osaline tulevases kirkuses selle ilmutusel: hoidke teile hoida antud Jumala karja, mitte sunni pärast, vaid vabatahtlikult Jumala meele järgi, mitte häbiväärses kasuahnuses, vaid andunult, mitte nagu isandad liisuosa üle, vaid olles karjale eeskujuks. Ning siis kui Ülemkarjane saab avalikuks, võite te võtta vastu kirkuse närtsimatu pärja.

Kui eelmisel pühapäeval kõnelesime apostel Peetruse usust Jeesuse nimesse, mis lubas tal tervendada sünnist saadik jalutu mehe, siis sel korral kutsub jutlusealune kirjakoht meid kõnelema Peetruse ametist.

Altarist kuulsime ülestõusnud Jeesuse sõnu Peetrusele Galilea järve ääres Jh 21:15–19: „Sööda mu talleid!”, „Hoia mu lambaid kui karjane!” ja „Sööda mu lambaid!“. Sellega kordab Jeesus juba Mt 16:17j Peetrusele antud volitust saada maapealse koguduse karjaseks enda asemel. On ju need „tema lambad“ Jeesuse nimesse uskuvad inimesed. Kui Jeesust enam maa peal pole, siis on tarvis, et keegi võtaks selle inimliku ameti Jeesuselt üle. Jeesus, kes on läinud taeva, jääb muidugi koguduse Ülemkarjaseks.

Teame, et Peetrus võttis oma ülesannet väga tõsiselt. Ta oli ju selleks ka Jeesuse poolt igati ette valmistatud. Olles kõigepealt saanud Jeesuselt esimese jüngri koha ja usalduse koguduse kui karja juhtimiseks, koges Peetrus ootamatult oma inimlikku piiratust, kui ta endale kibedaks üllatuseks reetis kolmel korral oma armastatud õpetaja. Siis aga, nagu kuulsime, koges Peetrus – sama ootamatult – Jeesuse armu kõikumatust, kui Jeesus Ülestõusnuna Peetrusele tõotatud volitused kinnitas. Ent siiski lisab Jeesus järveäärse kõneluse lõpul: „Tõesti, tõesti, ma ütlen sulle, kui sa olid noor, võotasid sa end ise ning läksid, kuhu sa tahtsid, aga kui sa vanaks saad, siis sa sirutad oma käed välja ja keegi teine võtab sind ning viib sind, kuhu sa ei taha.” Ja evangelist selgitab, et Jeesus meenutas sellega Peetruse piinarikast surma Kristuse evangeeliumi pärast.

Nõnda näeme, et Peetruse näol on sündinud kutseteadlik ja pühendunud, kuid oma inimlikku piiratust täielikult tunnetav vaimulik – kui teda nii tohib nimetada.

Siinkohal tuleks mõni sõna öelda „vaimuliku” mõiste väljakujunemisest. Nagu näeme, esinevad meie kirjakohas sõnad „vanem” (πρεσβύτερος), „karja hoidma” ehk „karjatama” (tegusõna ποιμαίνω, millega on seotud nimisõna ποιμήν 'karjane') ja „liisuosa” ehk „pärand” (κληρος, millest tuleb eestikeelne sõna klerik ehk 'vaimulik'). Sõnaga „karjane” on UT-s tavaliselt seotud ka sõna „ülevaataja” (ἐπίσκοπος), millest on tulnud sõna „piiskop” (nt Ap 20:28 ütleb apostel Paulus oma jumalagajätukõnes Efesoses kogudusevanemaile: „Seepärast pange tähele iseennast ja kogu karja, kelle ülevaatajaks Püha Vaim on teid pannud, et te karjastena hoiaksite Jumala kogudust, mille ta on saanud iseene vere läbi.”) Piibliteadlaste sõnul tähendab nende sõnade kasutamine koos või mõttelises ühenduses seda, et need olid algkoguduses sünonüümid. Seega tähendasid meie jaoks täna kristlikus kirikus konfessiooniti erinevaile ameteile viitavad sõnad „presbüter” ehk „vanem”, „preester”, „piiskop”, „klerik” ehk „vaimulik” algkoguduses üht ja sama ametit. See oli koguduse juhi amet, kelle ülesandeks oli kogudust alandlikult teenida – justnagu Jeesus teenis oma jüngreid nende jalgu pestes ja öeldes neile seejärel Jh 13:12–15: „Kas te saate aru, mida ma olen teile teinud? Te hüüate mind „Õpetaja” ja „Issand”, ja seda te ütlete õigesti, sest see ma olen. Kui nüüd mina, Issand ja Õpetaja, olen teie jalgu pesnud, siis tuleb teilgi pesta üksteise jalgu, sest ma olen teile andnud eeskujuga, et teiegi teeksite nõnda, nagu mina olen teile teinud.”

Peetrus tahab meie kirjakohas seega öelda esiteks seda, et Kristuse koguduse juht peab olema just selline ning teiseks ka seda, et tema, Peetrus, on ise samasugune ja mitte millegi poolest parem (nimetab ta end meie kirjakohas ju tiitliga „kaasvanem”, συμπρεσβύτερος).

Teame, et Peetrust kui sellist alandlikku juhti peab roomakatoliku kirik oma esimeseks paavstiks ja see on sellele kirikule suureks õnnistuseks. Siiski teame kirikuloost, mis juhtus läänekirikuga ja paavstivõimuga. Kristlus sai 4. sajandil riigiusuks ja paavstivõim hõlmas peale võimu maapealses kirikus võimu ka maapealses riigis. Täna on see riik kahanenud väikseks 49 ha pindalaga Vatikani linnriigiks, kuid põhimõte on säilinud: paavst on vaimulik ja ilmalik valitseja ühel ajal.

Selline kirikliku võimu ühendamine ilmaliku võimuga on toonud kirikuloos kaasa probleeme, mille ühe lahendusena on 16. sajandil sündinud usupuhastuslik liikumine ja koos sellega luterlik kirik. Martin Luther püüdis puhastada kirikut kõigist aja jooksul lisandunud nähtustest ja käsitlustest, mis polnud kooskõlas Piibli tunnistustega algkirikust.

Alates oma kirjutistest „Rooma paavstlusest“ ja „Saksa rahvusest kristlikule aadlile“ kujundab Luther välja õpetuse kirikust.

Esiteks on kirik kõigi usklike kogu maa peal. See kogu pole aga nähtav, vaid vaimne ja nähtamatu. Vaimne ja nähtamatu seetõttu, et usk ei saa olla nähtav ühelegi inimesele, vaid ainult Kristusele. Seepärast on kiriku peaks ja Ülemkarjaseks Kristus.

Teiseks, kui kiriku maist kuju ilmalikustatakse, siis toob see paratamatult kaasa kuritarvitusi. Kuritarvituste vältimiseks tuleb lahus hoida nähtamatut ja nähtavat kirikut, vaimulikku ja ilmalikku võimu, kirikut ja riiki. Just seetõttu pole ka 1917. aastal sündinud EELK teadlikult riigikirik: EV Põhiseaduse kohaselt Eestis riigikirikut pole.

Sellise luterliku käsitlusega nähtamatust kirikust on lahutamatu seotud ka käsitlus üldisest preesterlusest. Üldise preesterluse järgi on ainult kaks preesterlikku astet: (1) Kristus kui suur Ülempreester (sellisena mainitakse Kristust ka meie tänases kirjakohtas) ja (2) kõik kristlased kui püha preesterkond (vrd 1Pt 2:9: „Teie aga olete „valitud sugu, kuninglik preesterkond, püha rahvas, omandrahvas, et te kuulutaksite tema kiidetavust“).

Mainitud kirjutises „Saksa rahvusest kristlikule aadlile“ kirjutab Martin Luther, et kõik kristlased on vaimulikust seisusest, sest nad on ristitud üheks ihuks, varustatud vaimuandidega ja moodustavad püha preesterkonna.

Kuidas mõista siis eelkirjeldatud kleriku, vaimuliku ametit luterluses? Lutheri arvates on vaimulikuks pühitsemine ehk ordinatsioon üksnes amet, millesse selleks sobivad isikud koguduse hulgast kutsutakse. Luther toob selgitava näite, et häda korral, kui pole võtta ühtegi ordineeritud vaimulikku, tuleb kristlastel ikkagi ristida ja patte andeks anda. See poleks aga võimalik, kui kõik poleks ühtviisi preestrid ehk vanemad ehk presbüterid.

Eelkõnelduga tahan näidata seda, et tänane kirjakoht on mõeldud manitsuseks nii mulle kui vaimulikule ja minu ametikaaslastele kui ka kõigile kristlastele, sh teile, kes te olete kirikusse tulnud. Peetrus ütleb: „hoidke teile hoida antud Jumala karja, mitte sunni pärast, vaid vabatahtlikult Jumala meele järgi, mitte häbiväärses kasuahnuses, vaid andunult, mitte nagu isandad liisuosa üle, vaid olles karjale eeskujuks.“ Siin on palju, mille üle mõelda kõigepealt minul, kes ma olen seotud koguduse vaimulikuks. Kas ma suudan oma tööd teha alati rõõmuga ja mitte lihtsalt kohusetundest? Kas ei tee ma mõnesid asju selleks, et lihtsalt raha teenida? Kas minu käitumine ja harjumused on ikka kõigile eeskujuks?

Kuid iga koguduseliigegi peaks mõtlema selle osa peale, mis talle on usaldatud. Kõigepealt selle üles leidma ja sellesse siis pühendumusega suhtuma hakkama. Kuna juttu on karjast, siis panna tähele oma kogudusekaaslast ja teda võimalusel-vajadusel aidata. Mitte oodata alati tasu selle eest, mida teiste heaks tehakse, vaid uskuda, et Jumal ise tasub kõige vaeva eest. Ja olla oma elu ja käitumisega teistele liikmetele alati eeskujuks.

Valisin tänaseks jutluselauluks meelega tuntud lastelaulu „Ma olen väike karjane“. See laul tuletab meile manitsuste kõrval, millest peame lähtuma endale usaldatu karja hoidmisel või vastutuse kandmisel, meelde ka selle, et võime oma „kallist taeva Karjases“ tõesti südamest rõõmustada. Ligimesearmastuse kõrval annab Püha Vaim meile jõudu ka armastuseks Jumala vastu. Annab meile „laulja keele“, et tahame oma taevast Karjast südamest kõige eest tänada.

Kui suudame oma elu elada oma karja hästi hoides ja oma Karjast rõõmsalt kiites – nagu apostel Peetrus seda suutis –, siis võime tõesti kindlad olla Peetruse sõnades: „Ning siis kui Ülemkarjane saab avalikuks, võite te võtta vastu kirkuse närtsimatu pärja.“

Aamen.